

CONSTANTIN
NOICA

Rugați-vă
pentru
fratele
Alexandru

Ediție adăugită

 HUMANITAS
BUCUREȘTI

|

Când un învingător îți cere să te rogi pentru el înseamnă că-ți oferă victoria sa. N-aveți ce face cu victoria aceasta? pare el a spune. E drept, nu oricine poate triumfa asupra victoriei proprii și să simtă atât de adânc ca fratele Alexandru că nu are ce face cu ea. Dar, la nivelul lui obișnuit, omul modern oferă pe piață tot felul de victorii, cu care nu are întotdeauna ce face, în așa fel încât lumea de astăzi pare una în care victoriile sunt suspendate, victoriile sunt de vânzare. La fiecare pas câte o victorie a lumii moderne, fără stăpân, sigură de sine.

Unii, încrezători totuși în isprava lor, spun: „Luați, mâncați, aceasta este victoria mea, care pentru voi se revarsă peste lume și pentru a voastră fericire.“ Alții, mai nesiguri de ce au făcut, spun: „Iată victoria mea, vedeți ce poate ieși din ea.“ Câtiva se mâniaie: „Nu vedeți ce am făcut?“ Ca niște buni mercenari, oamenii de știință, cei politici, tehnicienii, toți au câștigat bătălia, primindu-și simbria și gloria. Restul este, cu sau fără voia lor, de vânzare.

Dar nu e aici un miracol uman și o binefacere? S-au creat astfel condițiile unei solidarități mai adânci între

oamenii de astăzi, una *între inegali*. Ce dezastru spiritual ar fi fost dacă victoria rămânea în mâna învingătorilor, dacă fizicienii, biologii, sociologii și oamenii politici ar fi știut până la capăt ce să facă, sau dacă supra-tehnicienii ar fi devenit manageri buni! Ce dezastru dacă fratele Alexandru ar fi avut conștiință de învingător, când a intrat în mânăstire. Lumea s-ar fi împărțit între subiecte și obiecte umane sau, mai degrabă, între o umanitate privilegiată, a învingătorilor, și o subumanitate. Miracolul uman este că victoria se poate distribui.

Și se distribuie chiar pe plan politic, acolo unde învingătorul crede că păstrează, odată cu puterea, victoria. Cine a trăit cât de cât atent și mai ales senin în comunism își dă seama că se ajunge la un rezultat ciudat, în aparență: revoluția aceasta este, în ultimă instanță, în favoarea bogatului, iar nu a săracului; căci bogatului i se ia bogăția, ceea ce nu e mare lucru, pe când săracului i se ia *idealul* de îmbogățire. Dar un om frustrat de ideal – ceea ce la acest nivel înseamnă: sens de viață – este desființat, într-un fel. Între timp, cel care posedase și fusese alienat prin posesiune se poate uneori simți reinvestit ca om, reînființat. Câțiva din clasele de sus, pe care viața ușoară îi făcea să nu știe care le e măsura umană, au descoperit, odată deposezați de bunuri și privilegii, că totuși *știu* ceva și *pot* ceva, ba chiar că *vor* ceva și *pot* ceva, ba chiar că *vor* ceva cu-adevărat. Cu-adevărat. Într-un sens și-au descoperit necesitatea. Astăzi, ei nu mai aspiră să recapete libertăți, la plural, ci doar acea libertate care le împlinește necesitatea lăuntrică.

În definitiv, surpriza n-ar trebui să fie atât de mare; dacă era cineva alienat de posesiune, era tocmai posesantul, în timp ce omul care trăia *sub* nivelul posesiunii era în subumanitate. Pe ultimul, revoluția abia l-a ridicat până la condiția de om. Nu-și riscă el omenescul abia de aci înainte? Victoria comunismului într-o bună parte a lumii nu e pentru *el* până la capăt. Cine are ce face cu ea? Și surpriza adevărată ar putea fi de a vedea într-o zi – ca în capitoul din *Fenomenologia* lui Hegel, unde generozitatea voitorului de bine în favoarea oprimaților se lovește de solidaritatea acestora cu cei care-i oprimasera – că altcineva decât beneficiarii aparenți apără revoluțiile primejduite.

Dacă însă comunismul, care a voit cu tărie un anumit lucru, are sorți să obțină *altceva*, cu atât mai mult se întâmplă să obțină cu totul altceva capitalismul, care nu vrea aproape nimic. Este cu adevărat altceva, dincolo de cele două lumi opuse astăzi. Nu ele mai interesează, ci un lucru mai subtil, o a treia condiție umană față de cele două date de istorie. Un copil e un al *treilea* de la un moment dat: nu mai importă ce vor părinții de la el și ce investesc în el. Nu are importanță ce vrea arborele după ce a pus pe lume sămânța. Nu mai are importanță, de la un moment dat, ce vor statele și stăpânirile, în fața *persoanei* umane, pe care au favorizat-o direct ori indirect; aceasta a intrat într-altă creștere, sub o altă lege. Nu are importanță ce se întâmplă exterior *cu* noi, de la un moment dat. Pot să ni se întâmple lucruri foarte grave, dar ele nu mai înseamnă aproape nimic, într-o privință...

— E fără importanță, îi spun eu.

Are 22 de ani. Suntem amândoi închiși într-o celulă de 2 persoane, cu un duș și W.C.-ul sub el. Când se spală, dimineața, îl văd ce bine făcut la trup este, cu mușchii lui alungiți. Câteodată, când gardianul nu se uită pe ochiul-spion din ușă, tânărul meu sare și atinge plafonul. Făcea parte din naționala de volei. Au jucat în Berlinul de răsărit, și o fată l-a întrebat dacă nu vrea să vadă cum e în Berlinul celălalt. Nu-i plăcuse prea mult în Vest, căci îl plictisiseră autoritățile de acolo cu tot felul de interogatorii. Când s-a întors în partea de răsărit, a fost bine primit la început. Apoi, pe măsură ce venea spre țară... Acum suntem amândoi sub anchetă.

*

— E fără importanță, îi spun eu.

— Pentru Dvs. poate, izbucnește el, care aveți mai bine de cincizeci de ani. Dar pentru mine! Vedeți și Dvs. că „chestia asta“ te vâără în închisoare. Și mai ziceți că e ceva fără importanță?

— E foarte grav, dar e lipsit de importanță.

— Uite ce e, mă cam plictisiți, Domnule! După părerea Dvs. ...

Zăvorul ușii se mișcă.

— Ia asta și vino, îmi spune gardianul intrând.

Îmi întinde ochelarii opaci, de metal, pe care trebuie să-i punem la ochi ori de câte ori ieșim din celulă. Tipul te ia de braț și, uneori, când te vede împleticindu-te, face

glume: „Atenție să nu calci în apă.“ Tu șovăi să pui picio-
rul, și el râde. Dar ce blând lucru este să mergi așa, *călău-
zit*, prin necunoscut! E ca într-un rit de inițiere sau ca
într-un vis...

Mă întorc după aproape două ore. Gardianul îmi ia
ochelarii opaci și închide ușa cu zgomot, zăvorând-o. Eu
rămân o clipă zăpăcit în mijlocul celulei. Îmi simt obrajii
puțin umflați, și tânărul meu trebuie să fi observat și el
ceva, căci mă întreabă:

— V-au bătut, nu-i așa?

— Da, consimt eu după o ezitare, dar...

— Dar e fără importanță, știu, întregește el. Totuși,
de ce v-au bătut?

— Asta și vroiam să spun; m-au bătut fără motiv.

— Cum fără motiv? Așa fac ei?

Tânărul meu este îngrijorat. Ideea de a fi lovit fără a
putea reacționa jignează probabil mândria sa de sportiv. Sau
poate că ar reacționa... Trebuie să-i explic mai bine non-
sensul a tot ce se întâmplă, în cazul nostru.

— Am fost bătut pentru că n-am vrut să iau o țigară.

— Vă bateți joc de mine?

— Dar te asigur că a fost din cauza asta. Tipul care
făcea ancheta a început prin a mă întreba căror persoane
le-am dat să citească o carte pe care o promisem din străi-
nătate. I-am replicat că lucrarea în chestiune nu conținea
absolut nimic supărător pentru regim. „Canalie, a spus
el, ai să vezi tu cum stau lucrurile cu cartea asta. Acum
să-mi spui *cui* ai împrumutat-o.“ „Nu sunt obligat să
răspund, am spus eu, de vreme ce nu poate fi un cap de
acuzatie.“